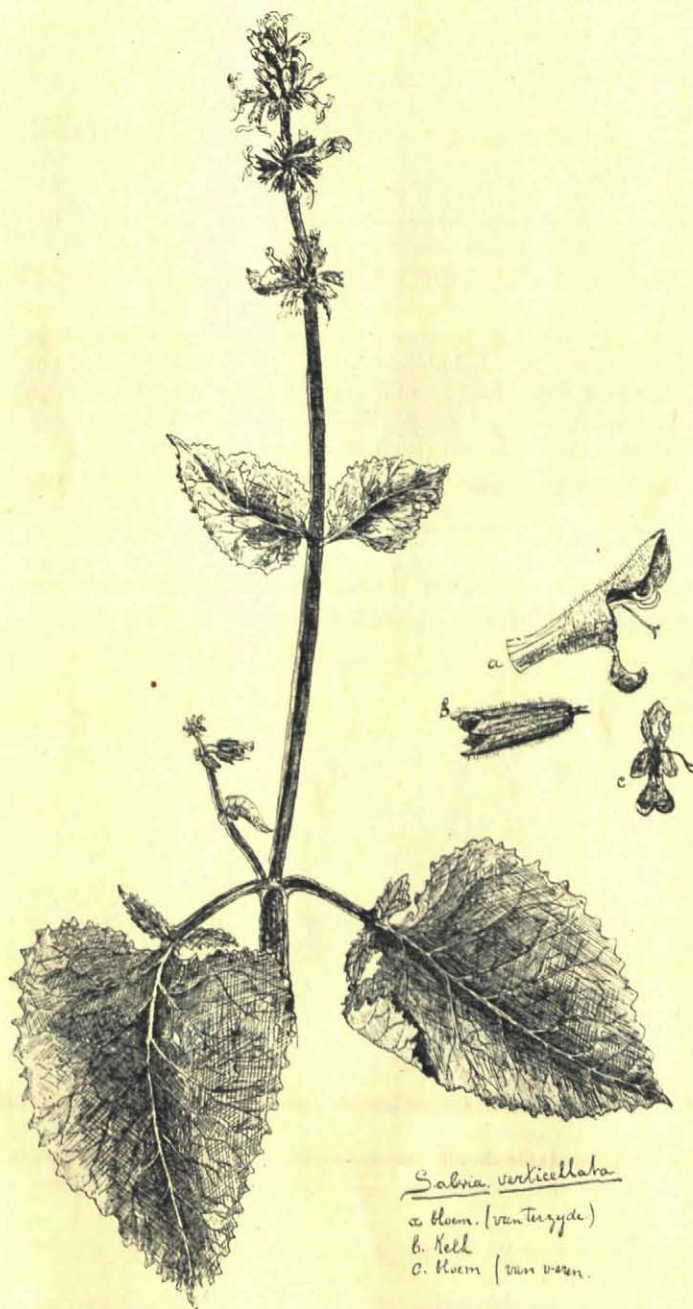

Om de overeenkomst, die zoo groot is, dat we eene vreemd gevormde *Calamintha* voor *Clinopodium* determineerden, toen de laatste ons nog onbekend was, zullen wij deze naast elkaar behandelen.

De bloemen staan in okselstandige schijnkransen; om ieder bloempje zitten één of meerdere schutblaadjes, die eirond tot lancetvormig zijn bij *Calamintha*, priemvormig bij *Clinopodium*. De bloemkroon is duidelijk twee-lippig; de bovenlip is vlak; aan den top onduidelijk ingesneden bij *Calamintha*; bij *Clinopodium* duidelijk ingesneden. De

kelk van *Calamintha* is inwendig behaard, die van *Clinopodium* niet. De vier meeldraden buigen samen onder de bovenlip. Tot beide geslachten behooren behaarde kruiden, met gesteelde, levendig groene bladeren. Grootte verschillen zijn er dus niet in de geslachtskenmerken.

Bij *Calamintha acinos* zijn de schijnkransen 6-bloemig (3 bloemen in elken bladoksel) bestaande uit kortgesteelde, paarsblauwe bloemen met witte keelvlak; de kelk is ingemoerd, de bloemkroon aan de keel opgeblazen. Alle deelen

van de plant, behalve de bloemkroon, zijn afstaand behaard. Bij onze Zuid-Limburgsche exemplaren waren de bladeren grof gezaagd, de opstijgende stengel droeg krachtige opstaande zijloten, die in lengte varieerden tusschen de 15 en 30 cM., terwijl de geheele plant ruig behaard was. Die exemplaren echter welke wij vonden in de duinen bij Haarlem hadden een kruipenden stengel, waren weinig behaard, en droegen weinig of niet getande bladeren.

Clinopodium vulgare heeft gesteelde, veelbloemige schijnkranshelften; de bloem is purperrood, de kelk weinig ingemoerd; de kroon is aan de keel opgeblazen. De bladeren zijn eirond, gezaagd, aan de onderzijde eenigszins bleeker van kleur. De beharing is ruig, hetgeen de plant den Hollandschen naam „Borstelkrans” bezorgd heeft.

De soortverschillen tusschen *Calamintha acinos* en *Clinopodium vulgare*, zijn dus ook niet zoo heel groot, en begrijpelijk is het, dat, bij afwezigheid van de witte keelvlak, men een fors exemplaar van de eerste bij oppervlakkige beschouwing voor de laatste houdt.

Uit al deze voorbeelden blijkt ons inziens:

1°. dat, in 't algemeen, de beharing van een plant, een zeer onbetrouwbaar kenmerk is. Deze hangt samen met de plaatselijke omstandigheden.

2°. dat, voor de Labiaten in 't bijzonder, de haarring nooit een criterium kan zijn, daar zelfs op dezelfde plant, bloemen met en zonder haarring voorkomen.

3°. dat op het al of niet uiteenwijken der meeldraden na den bloei niet te veel als soortskenmerk vertrouwd mag worden, daar het in vele gevallen, waar het moest voorkomen, niet aanwezig en in tegenovergestelde gevallen vaak opvallend was.

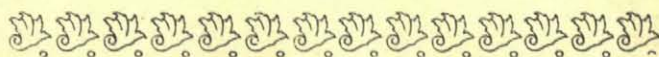
4°. dat grootte, vorm en kleur der bloemen vaak afhankelijk zijn van de standplaats.

5°. dat op de opgaven der hoogte niet te veel afgegaan moet worden, daar ook de hoogte afhankelijk is van de standplaats.

Hiermede hebben wij de Labiaten, die wij ons voorstelden te behandelen, beschreven. Indien dit stukje aanleiding geeft tot uitvoeriger onderzoek naar de afwijkingen, die wij gevonden hebben, zoo is ons doel bereikt.

Haarlem.

J. JESWIET en J. A. LODEWIJKS JR.

Vragen en Korte Mededeelingen.

Rivierkreeft.

Prof. Max Weber, vraagt ten behoeve van het Museum „Fauna Neerlandica” in Artis, eenige goede, gave exemplaren van echte *Nederlandsche rivierkreeften* met opgave van vindplaats en datum. Eventuele onkosten worden gaarne vergoed. Zendingen te adresseeren aan het Koninklijk Zoölogisch Genootschap „Natura Artis Magistra, te Amsterdam.

Muurhagedis en Gevleete Landsalamander.

Evenals in 't vorige jaar, kom ik ook voor dit jaar de hulp inroepen van onze lezers voor mijn studie van de Nederlandsche Reptielen en Amphibieën. Met de adder ben ik goed geholpen. Nog eens mijn dank daarvoor.

Wie exemplaren bezit van bovengenoemd dieren, *Lacerta muralis* en *Salamandra maculosa*, in *Nederland* gevangen, door den bezitter of in zijn bijzijn, wordt vriendelijk uitgenoodigd mij deze exemplaren voor korten tijd te leenen of desverkiezende te verkoopen. Onkosten worden vergoed. Vindplaats, datum en adres duidelijk schrijven.

E. HEIMANS.

Nog eens *Saxicola Stapazina* (Temm.)

Het zij mij vergund een enkel woord in 't midden te brengen naar aanleiding van een ingezonden stuk van den heer E. Blaauw te Nijmegen betreffende bovengemelde vogelsoort, 't welk is opgenomen in afl. X, blz. 195 van dit tijdschrift.

De heer B. houdt vol dat hij in de gemeente Groesbeek *S. stapazina* herhaaldelijk, zelfs met jongen, heeft waargenomen en maakt er mij, die het feit eener juiste determinering niet voetstoots als zeker heb aangenomen, eenigzins een verwijt van dat ik niet in persoon ben overgekomen om de vogels te „zien” omdat daardoor de zaak geheel anders zou zijn geworden.

Dit nu veroorloof ik mij tegen te spreken. Al ware ik overgekomen, en al had ik bedoelde vogels tienmaal „gezien”, dan nog zou ik niet gewaagd hebben de gevolgtrekking te maken, dat ik *S. stapazina* voor mij had. Men kan toch in zulke zaken niet te voorzichtig zijn, omdat vergissingen zoo licht plaats hebben, en dit voorval het geval kan zijn met eene soort als de genoemde, die van enkele andere species niet dan hoogst moeilijk, althans op eenigen afstand, te onderscheiden is.

In mijn ornithologisch verslag over 1901/1902 heb ik getracht de zaak zoo duidelijk mogelijk uiteen te zetten en heb daarbij bepaaldelijk gewezen op de groote gelijkheid die er bestaat tusschen *S. stapazina* (Temm.) en *S. deserti* (Temm.), welke laatste soort eerder bij ons kan verwacht worden dan eerstgenoemde. *S. deserti* toch is meermaals in N.-West Europa waargenomen, *S. stapazina* slechts één enkele maal met voldoende zekerheid geconstateerd.

De heer Blaauw geeft trouwens zelf aanleiding om aan te nemen dat door hem, indien hij werkelijk een vreemde tapuit heeft gezien, *S. deserti* is aangetroffen, want hij spreekt in zijn opstelletje (4e regel van boven) van een tapuit met groote keelvlak, en dit is juist iets wat *S. deserti* wél, *S. stapazina* niet heeft. De keelvlak van typische exemplaren dezer laatste soort is juist klein. Ik bezit van beide species genoeg voorwerpen uit verschillende localiteiten ter onderlinge vergelijking, waarbij dit verschilpunt in 't oog springt.

Op blz. 196 schrijft de heer B. verder: „dit was weder een tapuit met zwarte keelvlak en prachtige rose borst, doch de rugteekening valt het meest in 't oog, die mooie „zachte kleur, licht kaneel of isabel, vinden wij bij geen „onzer tapuiten.”

Ik veroorloof mij ten aanzien daarvan op te merken, dat *S. stapazina* geen rose borst heeft, maar dat de kleur van die deelen lichter of donkerder zandkleurig, soms bijna wit is; en wat de isabelkleur op den rug betreft, hebben *S. stapazina* en *S. deserti* die gemeen en kan men dus daaraan niet zien welke soort men voor zich heeft.

Ik neem echter gaarne aan, dat de heer B. een vreemde soort gezien heeft en dat hij persoonlijk overtuigd kan zijn dat die soort *S. stapazina* is, maar eene persoonlijke overtuiging is geen bewijs, en de wetenschap vraagt naar bewijzen. Om in het gegeven geval de zaak uit te maken, herhaal ik dat het noodzakelijk is, een of meer stuks in handen te hebben. Nergens ter wereld wordt de indigeniteit eener species aangenomen zonder voldoende bewijsmateriaal.

En de heer B. zou de Nederlandsche ornithologie een grooten dienst bewijzen en zichzelf roem verwerven, indien hij inderdaad beweest dat een vreemde tapuit, laat 't dan *S. stapazina*, *S. deserti* of iets anders zijn, bij ons niet alleen wordt aangetroffen, maar zelfs in Nederland broedt.

Mr. R. Baron SNOUKAERT VAN SCHAUBURG.

Neerlangbroek, Jan. 1904.

Rotterdamsche Natuurhistorische Club.

Vergadering 29 December 1903 in de Diergaard.

De voorzitter, de heer P. Haverhorst, opent de vergadering en geeft het woord aan den heer Dr. Büttiker, welke eenige ex. vertoont van *Selaginella rediviva*, afkomstig van het schiereiland van Californië. Deze planten vertoonen in vollen groei een prachtig rozet van horizontaal uitgespreide, mosgroene, spiraalsgewijze gerangschikte „bladeren” van buitengewoon sierlijken vorm. Bij het intreden van langdurige droogte rollen deze zich geheel naar binnen en dan vormt de plant een gesloten bol, die in dezen toestand van geheele verdroging alle uitwendige teekenen van leven mist en door den wind over de kale vlakten, zonder iets te lijden, heen en weer gerold wordt.

Om dit feit te illustreeren heeft Dr. B. twee dezer verdroogde planten, door hem 17 Dec. 1882, dus 21 jaar geleden, ontvangen en sedert in een doos in een boekenkast bewaard, in water geweeft, en vertoont nu een prachtig opengegaan groen rozet, benevens een andere plant, niet geweeft. De geweepte ex. zijn in niets van levende planten te onderscheiden; en nu zal er een poging aangewend worden, de planten weer aan den groei te brengen, hoewel spr. van deze proef geen gunstig resultaat meent te kunnen verwachten.

De heer Lindemans deelt mede, dat, wanneer men verschillende soorten, locale vormen en variëteiten der Papilionidae, verspreid over den Indischen Archipel, vergelijkt, men volgens Wallace vindt, dat deze in grootere of kleinere districten of enkele eilanden een speciaal karakter dragen.

Zoo zijn bijv.:

1°. de soorten van Sumatra, Java en Borneo, gewoonlijk kleiner dan de aanverwante, welke men op Celebes en de Molukken vindt;

2°. de soorten van Nieuw-Guinea en Australië eveneens, doch in mindere mate, kleiner dan de aanverwante soorten van de Molukken;

3°. in de Molukken zelf de soorten van Amboina de grootste;

4°. de soorten van Celebes even groot als of iets grooter dan die van Amboina;

5°. bezitten de soorten van Celebes een eigenaardig karakter in den vorm der voorvleugels, verschillende van dat der aanverwante soorten en variëteiten van al de omliggende eilanden;

6°. worden sommige op Java, Sumatra en Borneo gestaarte soorten staartloos, als zij zich oostwaarts in den Archipel verspreiden.

Daarna laat spr. eenige Papilio's rondgaan, die deze eigenaardigheden in meerdere of mindere mate vertoonen.

De heer Haverhorst geeft rond de Javaansche Pieride: *Delias belisama* Cr. met haar krachtig gedoornde pop, benevens de weinig opvallend gekleurde, eveneens Indische Saturnide: *Crinula trifenestrata* H. S. met haar zeer fraai goudgeel, getralied spinsel.

De heer Jansen bespreekt de familie der *Araceen*. Door middel van diagrammen en bloemformules toont hij de overeenkomst aan van de schijnbaar zoo afwijkende bloeiwijzen van Arum, Calla en Acorus.

Behalve de inlandsche soorten dezer geslachten, waarbij hij tevens wees op de eigenaardige inrichtingen om kruisbestuiving te veroorzaken, de vegetatieve vermenigvuldiging door knollen en wortelstokken en eenige opmerkingen maakte over de verspreiding der soorten, vertoonde hij: *Acorus Gramineus* Ait. en *A. pusillus* Siebold. Van het geslacht *Pothas*, tropische planten, geheel afwijkend van onze inlandsche soorten, vertoonde hij *P. Junghuhniana* de Vr., *P. macrophyllus* de W., *P. leptostachys* Schott en *P. gracilis* R.

De heer Van Roon laat zien een ex. van *Hypocephalus armatus* Desm., een kever uit Brazilië, welken door zijne eigenaardige vormen moeilijk een plaats in het systeem is aan te wijzen. In den catalogus van Gemminger v. Harold is het dier gerangschikt bij de Prioniden, eerste subfamilie van de Cerambyciden, waar het echter zeker niet thuis behoort. In den vorm herinnert het zeer aan de *Gryllotalpa* (veenmol), terwijl de pooten tot graven in den grond zijn ingericht.

De heer Wilke vertoont een ex. van *Tillandsia usnioides*, welke plant zonder wortels groeit (fam. Bromeliaceën). Dit ex. was tusschen een paar kurkjes geklemd los opgehangen in de serre der Diergaard.